Knjižničarske novice

Sonja Drovenik, Osnovna šola Domžale

Slovenske ljudske pravljice in pravljice drugih narodov pri pouku v knjižnici s šestošolci

Izvleček

Šolska knjižnica z naborom gradiva podpira cilje svoje matične šole, šolska knjižničarka pa vodi učence in jih navdušuje nad branjem. V prispevku je predstavljena ura pouka v šolski knjižnici, ki jo izvajamo skladno z razširjenim programom, v šestem razredu. Predstavljeni so utrinki pouka knjižnično informacijskega znanja (v nadaljevanju KIZ), pri katerih sta se medpredmetno povezali šolska knjižničarka in učiteljica slovenščine.

Ključne besede: šolska knjižnica, branje, KIZ, ljudske pravljice

Uvod

V prispevku je predstavljena osnovnošolska knjižnica, ki učencem zagotavlja ustrezne pogoje (gradivo, prostor, bralne kotičke …) za uporabo storitev in izposojo gradiva, za potrebe pouka, drugih načrtovanih dejavnosti ter za kakovostno preživljanje prostega časa.

Pouk, dejavnosti in naloge šolske knjižnice so vsako leto skrbno načrtovane ter zapisane v letnem delovnem načrtu. Podrobneje se načrtuje tudi pouk v šolski knjižnici. Kot sta zapisali avtorici Sušec in Žumer (2005, str. 19), “knjižničar na začetku šolskega leta skupaj z učitelji posameznih predmetov sestavi letno pripravo za medpredmetno področje knjižnična informacijska znanja, v katero vključi cilje in tiste vsebinske sklope, ki jih bo v danih pogojih, glede na sposobnosti in znanje učencev ter glede na okolje, lahko izvedel”. Poudarek prispevka je na opisu ur pouka ter dejavnostih, ki so povezane z ljudskim slovstvom in ki jih vsako šolsko leto načrtujemo skladno z načrtom KIZ.

Šolska knjižnica na OŠ Domžale

Šolska knjižnica ni več samo prostor, v katerem so shranjene knjige in se te izposojajo v strogi tišini. “Tradicionalno pojmovanje šolske knjižnice se je spremenilo: knjižnica ni skladišče knjig, ampak središče, kjer se znanje, zapisano na različnih nosilcih, razpršuje, knjižnica je torej bolj križišče poti, po katerih se pretaka znanje” (Rebolj, 2008, str. 145).

Naša knjižnica je z gradivom bogato založena. Vsega gradiva imamo okrog 40.000 enot. Žal pa je gradivo sedaj že malo zastarelo, saj zaradi finančnega stanja že več kot pet let ne kupujemo novega gradiva, razen gradiva za angleško bralno značko in za tekmovanje za Cankarjevo priznanje. Vendar imamo še vedno dovolj gradiva za kakovostno izvajanje ur medpredmetnega pouka KIZ.

Knjižnica je urejena skladno z veljavnimi predpisi, knjižnično gradivo je postavljeno ločeno od učiteljskega. Leposlovje je razvrščeno po starostnih stopnjah, na posebnih policah imamo razvrščeno ljudsko slovstvo, pesništvo, dramatiko, stripe in slikanice z velikimi tiskanimi črkami. Strokovno gradivo je urejeno po UDK-sistemu, ki je prirejen potrebam naše šole.

Fotografija polic z ljudskim slovstvom (Foto: S. Drovenik)

V naši knjižnici smo zaposleni trije knjižničarji, eden 100-odstotno (za polni delovni čas), eden v deležu 85 odstotkov, eden pa v deležu 15 odstotkov. Vsi trije izvajamo KIZ na centralni šoli, sama sem odgovorna za izvajanje KIZ v 1. in 2. vzgojno-izobraževalnem obdobju (od 1. do 6. razreda). Sodelavec izvaja KIZ v 3. vzgojno-izobraževalnem obdobju in v vseh razredih na podružnični šoli.

Šestošolci in ljudske pravljice

“Temeljni cilj pouka slovenščine je razvijanje sporazumevalne zmožnosti in izhaja iz obravnave neumetnostnih in umetnostnih besedil, primernih starostni stopnji učencev in učenk v posameznem vzgojno-izobraževalnem obdobju” (Poznanovič idr., 2018, str. 63). Med drugim so v šestem razredu v učnem načrtu za slovenščino, področje književnosti, cilji povezani tudi z ljudskim slovstvom. Učiteljice z učenci v razredu začnejo obravnavati snov po učnem načrtu, pri čemer učenci doživljajo, razumevajo in vrednotijo prozna in dramska besedila. Poudarek na začetku pri snovi je na ljudskih besedilih (navezava na uro pouka v knjižnici).

Cilji, ki so zastavljeni pri pouku v razredu, so:
– učenci prepoznavajo značilnosti ljudske pravljice (tipični začetek in konec, jezikovne posebnosti, prepovedi, zapovedi in prerokbe, pravljična števila, tipične pravljične osebe, pravljične predmete), jo pišejo, pripovedujejo in razlikujejo od realistične pripovedi,
– učenci spoznajo delitev ljudskih pravljic na čudežne in realistične (razlike in opredelitve),
– učenci prepoznavajo tipične lastnosti slovenskih ljudskih pravljic (slovenske pravljične osebe, pravljični motivi, pravljična struktura),
– učenci spoznavajo značilnosti pravljic drugih narodov sveta in jih primerjajo z značilnostmi slovenskih ljudskih pravljic.

Učenci pri urah pouka spoznajo ljudsko slovstvo, zapisovalce, tipične slovenske ljudske pravljice in junake, čudežne predmete, tipične začetke in konce in še kaj.

Pouk v šolski knjižnici

Kot je že bilo omenjeno, je osnovnošolska knjižnica prostor, v katerega med šolanjem zaide vsak učenec zagotovo vsaj enkrat, če ne večkrat, zato je zelo pomembno, da se knjižnica vključuje v pouk ter sodeluje z ostalimi učitelji ter tako obogati in razgiba pouk.

Tudi na naši šoli učiteljice dobro sodelujejo s šolsko knjižnico in vsako šolsko leto načrtujemo obisk knjižnice (za vsak razred posebej, skladno z možnostmi). Na začetku šolskega leta načrtujemo pouk skladno z vsebinami in cilji, zapisanimi v programu osnovnošolskega izobraževanja KIZ, pri čemer zapišemo, da se učenci "navajajo na knjižnično okolje in vzdušje knjižničnega prostora ter zavzemajo pozitiven odnos do knjižnice in njenega gradiva, s posebnim poudarkom na vzgoji za knjigo, motivaciji za branje in estetskem doživljanju" (Sušec in Žumer, 2005, str. 6).

Šestošolce povabimo v knjižnico, ko že imajo predznanje, saj so se pri pouku slovenščine že srečali z ljudsko pravljico, natančneje slovensko ljudsko pravljico, značilnostmi, motivi, strukturo in tipičnimi pravljičnimi osebami.

Z učenci to tematiko začnemo obravnavati že v 4. razredu tako pri pouku slovenščine kot pri KIZ, nato nadgradimo znanje v 5. razredu pri uri KIZ, ko ob ljudski pravljici prepoznavajo njene značilnosti.

Cilji pri medpredmetnem delu v knjižnici:
– učenci spoznavajo ljudsko slovstvo kot motivacijo za branje;
– učenci ponovijo značilnosti ljudskih pravljic;
– učenci ob branju tuje in slovenske ljudske pravljice prepoznavajo značilnosti ljudskih pravljic;
– učenci ugotovijo, da se značilnosti ljudskih pravljic pojavljajo povsod po svetu.

Ura poteka tako, da učiteljica razporedi učence v skupine po tri ali štiri. Pri tem je pozorna, da so učenci v skupine enakomerno razporejeni, da niso v eni skupini samo sposobnejši, v drugi pa manj sposobni učenci.

V knjižnici se posedejo okrog pripravljenih miz, na katerih jih čakajo knjige in učni listi (primer enega izmed učnih listov je v prilogi). En učenec polglasno bere prvo pravljico, ostali si zapisujejo zahtevane podatke. Nato drugi učenec prebere drugo pravljico, medtem ko ostali spet zapisujejo značilnosti. Ob koncu rešijo še prvo stran učnega lista. Rešitve pregledamo in ugotovimo, da imajo tako slovenske kot tuje ljudske pravljice enake značilnosti. List nalepijo v zvezek za književnost. Oba, učitelj in knjižničar, sta ves čas prisotna in usmerjata delo učencev, če je to potrebno.

Zgodi se lahko, da na koncu zanimive ure v knjižnici zmanjka časa (nekaj minut) za dokončanje aktivnosti. V tem primeru učenci to dokončajo za domačo nalogo (po pomoč lahko vedno pridejo do knjižničarke v času odprtosti knjižnice). Še boljša možnost pa je, da se ura izvede takrat, ko imajo učenci blok uro (dve zaporedni uri slovenščine), tako se lahko tej temi podrobneje posvetimo.

Zaključek

Želeli smo na kratko predstaviti našo knjižnico, dobro sodelovanje z učiteljicami in uspešno izvedene ure pouka KIZ ter medpredmetnega vključevanja knjižnice v dejavnosti, ki potekajo pri rednem pouku.

V prispevku je predstavljeno medpredmetno povezovanje knjižnice pri pouku ljudskega slovstva v okviru slovenščine v 6. razredu, pri čemer smo povezali več sorodnih vsebin s cilji. Učenci so bili za delo motivirani, saj so že pri pouku obravnavali snov, tako da so poznali odgovore na veliko zastavljenih vprašanj.

Vsakič, ko izvedemo pouk v knjižnici, se to pozna tudi pri samostojnem obisku knjižnice v prostem času. Sicer zadnji dve leti zaradi omejitvenih ukrepov ni toliko prostega obiska in izposoje, kot ju je bilo pred epidemijo.

Zagotovo lahko trdimo, da se je po vsaki uri pouka v letih pred epidemijo obisk šolske knjižnice povečal, učenci so prišli z več vprašanji ter z novimi raziskovalnimi željami. Iz izkušenj lahko zatrdimo, da so učenci želeli prebrati več knjig in zgodb, ki niso imele avtorjev. In tistih zgodb, ki so govorile o tujih deželah in bajeslovnih bitjih.

Viri in literatura

Poznanovič, M., Cestnik, M., Čuden, M., Gomivnik Thuma, V., Honzak, M., Križaj, M., Rosc-Leskovec, D., Žveglič, M. in Ahačič, K. (2018). *Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina*. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport; Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf

Rebolj, V. (2008). *E-izobraževanje: skozi očala pedagogike in didaktike*. Didakta.

Sušec, Z. in Žumer, F. (2005). *Knjižnična informacijska znanja: program osnovnošolskega izobraževanja*. Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo.